

List, lety, píseň, čemeřice, noc

Host, 14. 11. 2014

Iva Málková

Klíčová slova z názvů sbírek, které se sešly v zásilce pro rubriku Telegraficky, napovídají, že se pravděpodobně budeme pohybovat v rámci obrazů tradičně patřících k lyrice. Název by měl mít charakter nápovědy, mohl by být také tajemným předznamenáním obsahu. Vždy by pak měl být znepokojující a vyzývající.

Co napověděly tentokrát vybrané tituly? Než dopadne první list Tomáše Kunáta — snad přírodní lyrika, přechod vrcholného léta a první předzvěsti podzimu, který ještě nepřichází. Noc bez hlavy Veroniky Riedlbauchové — expresivní personifikace napovídá intimní lyriku. Píseň zamilovaného misogyny Jiřího Měsíce — očekáváme sebestředné lyrické sdělení básnického „já“. Čtyři lety Ivana Petlana — prožijeme odpoutanou perspektivu shora? Čemeřice Lenky Juráčkové — přinese osvěžující zvukomalebnost názvu i téma přehlížené jedinečnosti, která k této rostlině patří?

Dvě básnické sbírky (Noc bez hlavy a Čemeřice) patří k produkci pražského Literárního salonu Terezy Riedlbauchové. Čteme pečlivě vypravený dvacátý první a dvacátý druhý svazek této edice. Oba mají vročení 2014.

Lenka Juráčková, kantorka, maminka, shromažďuje svou poezii do sbírky pod názvem Čemeřice.

Naše otázky pokračují — budou texty analogické ke květině, která je krásná, ale jedovatá, ke květině, která není náročná na péči, kvete od brzkého jara, postupně vykvétá dalšími květy, je dekorativní a samovýsevná? Juráčková se soustřeďuje na básnický subjekt „ty“, na jedince, na sebeoslovení. Fixuje v básnických obrazech okamžiky, kdy je žena středobodem dění, je matkou, dcerou, vnučkou, pro všechny jistotou a nadějí, a až ve chvílích samoty přicházejí pohyby „roztřesenou rukou“. První oddíl „Helleborus“ nese latinský název pro čemeřici (bez určení druhu).

Najdeme zde mikropříběhy rodiny — babičky, svébytného strýce, chlapáckého dědy, chvíle dětských radostí a „velkých činů“: „[...] opravit mravenčí útulek / otevřít malé krámky“. Útržky promluv (mají nářeční podobu a navždy identifikují v rodinné historii ty, kdo je pronesli), obrazy, kdy se prostupují člověk a příroda („Obrátil zrak k mrakům / den hnědne, včely se noří do ostružin / smráká ve smrcích“), rytmizují sbírku a přinášejí prvky autentičnosti. Někde v pozadí je víra v idylický prostor, který se rovnovážně a v hloubce přenáší do lidských vztahů (napovídá to i kresba na obálce). Čas se odvíjí v cyklických návratech a nabíjí se jistotou zárodku, zrodu, zrání, naplnění, skonu a odpočinku. Chvíle bolesti, ztrát a smrti mají podobu nesentimentálních záznamů: „a chodila do kostela / vždycky o něco víc přikrčená k zemi / až ji úplně vcucala / děda mávne rukou / všude je něco“. Druhý oddíl „Svíca“ naplňuje rub představ spořádaného a naplněného života podobami opuštěnosti na nádražích, v hospodách, na sídlištích.

Třetí oddíl „Z posledních jablek“ představuje život rodiny posunutý v čase a spojený nikoli se stavením, ale s bytem, nikoli s velkým ročním cyklem, ale s denním klopytáním od rána k večeru. K smyslu vše přiklání jen zdánlivě pomíjivé zázraky spojené s vlastními dětmi: „Evička kouzlí / zaklíná své elfy do věcí / kartáček, bota, smeták / jsou její tajnou dvorní družinou // nebo (...) řada slunečnic / zrzavých, jak o ně slunce zvoní / náš syn ve dveřích třídy Rybiček.“ Veronika Riedlbauchová — Noc bez hlavy. Tanečnice, recitátorka a pedagožka představuje záznamy situací — dominují jmenná zachycení určujících obrazů,

které oživí, či ruší, nebo umocní pohyb, ten se pak zachycuje ve vnitřním světě pocitů a střípků poznávání.

Místa, tělo, duše jsou znamenáné a znamenající: „Je paměť míst / a je hluboká // Je paměť těla / a je bolavá // A je paměť duše / do míst vetkaná / uvězněná v těle.“ Exotika — Izrael, korida, Řecko, běžnost v intermezzu a na pavlači, to jsou místa dění v básních. Místa vzdálená, prodchnutá evropskou historií, s sebou přinášejí nevyslovené konotace, které mohou být nedešifrovatelně osobní, stejně jako obecné, nadindividuální a posilující silou trvalosti a svou vahou. Zpovědi mají povahu silného, až patetického gesta (byť reakce na ně nepřichází): „Po schodech nahoru čtrnáct zastavení / Tržiště všude na Pesach umlčená / Obličej schovám do roušky Veroniky / a na Golgotě pláču jako Máří Magdaléna.“ Stavby bezradnosti, uvědomění si ztrát ulpívají na chvílích odvrácených od světla, stávají se nocemi bez hlavy. Okamžiky naplnění se snoubí s tělesností a s blízkostí toho druhého; mají sílu výrazných symbolů, obrazů, metafor, kontrastů (barev, pohybů, chladu a tepla, ticha a hluku, paměti a zapomenutí, mateřství a bezdětnosti, partnerství a odcizení). „To je ten koridor těla / odkud duše nakonec / do noci pozvedne / světelnou hlavu.“ Ač je sbírka naplněna množstvím kulturních odkazů a obrazů, jistou teatralitou, je s otevřeností tvořenou intimní lyrikou: „A před chrámem Narození Páně jsem plakala / jako bych už tenkrát tušila / že jednou budeme místo nemluvnátek / sčítat naše výčitky / a že mezi sebou také postavíme / nekonečnou zeď.“ Krásně vypravenou knihou s ilustracemi Kataríny Szanyi je i básnická sbírka Píseň zamilovaného misogyna Jiřího Měsíce, kterou vydal ostravský Protimluc jako desátý svazek edice poezie. Autor svou poezii přednáší za doprovodu improvizujících hudebníků. Kromě vlastního psaní poezie se věnuje i její teorii nebo překládání textů amerických tvůrců. Oxymórní spojení intenzivního citového okouzlení a chladu nepřátelství k ženám v názvu sbírky, ale zároveň přivolávání formy písně, která v sobě skrývá i možnost slavnosti a radosti, přináší hned na počátku řadu představ a možností, nabízí výkladové oscilace. Sbírkou určuje soustředění se na vyhraněné „já“, zasažené citem, zkoumající vlastní nitro a schopnost přesně a výlučně zaznamenat básnický vlastní stav („snažím se to napsat / propadám se, ještě víc a ještě hlouběji / ještě víc a ještě hlouběji / ten verš / nemůžu jej dokončit / tolik let, jedno, dvě či více slov / nemůžu jej dokončit / vítr odvane papír, na dešti zvlhne // pořád dokola“); na sledovaný subjekt „ona“, tajuplný, okouzlující, zraňující, tělesný a náhle chimérický; na oslované „ty“, ať je ženou, či mužem, realitou, či bohem, ať je přivoláváno i odvrhováno, prosbami i hrozbami, provokacemi. Naléhavost je dána návratností, opakováním, variováním. Sbíрка se pokouší odhalovat situace, kdy se podstata vyjevila až na dřevě, střídá ovládanou vzletnost s náhle vyvřelou a nekontrolovanou krutostí, předvádívá gesta přecházejí v pokorná. Představa výrazu i obsahu vysloveného je hledána, čteme odkazy na učence, poety, mýty, ale vždy znovu měřena jedinečnou chvílí. Touha po milosti je duchovní i erotická, trýznivá i rouhačská: „Pane, potřebuji Tvé slovo, protože jinak nevím, kdo / jsem. Bloudím v ulicích jako hladový pes. Žebrař / a loudím, kde mi co dají. Jsi ten, který jsi!

Chci se / s Tebou milovat, líbat Tě, tvořit slovo. Chci Tě svázat, / protože mě stále opouštíš, ale nemám tak silný řetěz. / Necháváš mě o samotě, abych si uvědomil Tvou / přítomnost. (...] Pane, přijď prosím, já nemůžu. / Miluji, ale pořád ne dost, toužím po ničem a dávám nic. / Považuji to za bohatství. Mí nejbližší mně dávají tolik / radosti, jako ten nejhlubší oceán.“ Název sbírky Čtyři lety Ivana Petlana má řadu grafických podob a podtitulů (indexově numerický: OU 321 / OU 662 / OU 661 / OU 320; areálový: Brno — Praha — Zagreb — Dubrovnik — Zagreb — Praha — Brno; deníkový: Dubrovnik 2000, 17.—22. květen 2000; žánrový: Lyrické záznamy). Kniha má dva vydavatele (Větrné mlýny a Druhé město), v roce 2014 a sugestivní grafickou úpravu. Prolog („jezdíme kam nás kdo vyšle“) a epilóg (Petra Moučky „Díky, já viděl jsem“) rámuje čtyři části a jedno intermezzo. Intencionalita vzniku je určena titulem textu „Zpráva ze služební cesty“, který sbírku uvozuje.

Jednotlivé veršové záznamy jsou komentářem prožitého, snad s touhou po aforismu, po sentenci, tak, jak je nabízí situace letu (bezpečnost, pohoštění, rychlost, spolucestující,

nejistota v oblacích), návštěva doletových měst (zvyklosti, geografické a meteorologické zvláštnosti), voyeurství cizince i muže, rozpaky i suverenita nerodilého mluvčího. Narazíme i na rozverně popěvky: „Pěšina / lemuje srázy / Pohlédnu dolů — dole dva plazi // A oba / chlapec na dívce / díví se moji vyhlídce.“ Tomáš Kunát vydal ve Zlíně sešitek básní Než dopadne první list (Nakladatelství Šimon Ryšavý, Zlín 2014), na jehož přebal k autorské fotce namalovala obrázky Vanda Hrušková. Opuštěnost fotografovaného, kdysi zabydleného průseku lesa doplňuje jednoduchá kruhová kresba jako symbol jednoty a šedesát pět básnických textů. Básnické „já“ se předvádí jako demiurg, přehlíží z vrchu, z mraku, z rohů křížovatek, z vrcholku kolumbária, v chladu vodopádů, s dýmem komínovým a tak dále dění na světě: „Měl jsem chvíli trpkou, uprostřed oceánu / Uprostřed života a všech mých plánů / Nic než voda, vzduch, strach a sůl / Nemaje stínu, já a mrak plul.“ Rytmičké a rýmové shody strhují obrazy, výběr slov a významy k stereotypu, klišé a k vyprazdňování sdělení.

Zpracovatel: Anopress IT a.s.

<http://ff.osu.cz/>
